

Nacionālā bagātība – mežs

Lieguma paplašinājums noņem daļu pensiju fonda

Novembrī pieņemti jauni, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) virzīti Ministru kabineta (MK) noteikumi, kas paredz valstī noteikt 74 jaunus un paplašināt sešus esošos dabas liegumus. Jaunie veidoti pārsvarā uz valstij piederošas zemes, bet skar arī 3% juridisko, 2,8% fizisko personu un 1,2% pašvaldību īpašumā esošo zemi. Noteikumu virzītāji skaidro, ka tie sagatavoti, lai daļēji novērstu Eiropas Komisijas (EK) pret Latviju ierosināto pārkāpuma procedūru par Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīvas (92/43/EEK) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzības saistību neizpildi, jo Latvijā netiek pietiekami aizsargāti staigājamie meži, kā arī citi prioritārie mežu un zālāju biotopi.

Rezultātā Limbažu novadā izveidoti Korģes meži (Alojas un Pāles pagastā), Korģes staigājamo meži (Alojas pagastā) un Soģupes meži (Alojas pagastā), bet paplašināti dabas liegumi Augstroze un Maizezers. Starp privātajiem meža īpašniekiem, kuru zemes iekļautas jaunajos liegumos vai to paplašinājumos, ir arī brīvmācītājs Valters Korālis. Dabas lieguma Maizezers paplašinājums iekļauj aptuveni 5,6 ha viņam piederošā meža, kurā saimniekam nu liegta jebkāda veida cirte.

Process nepārredzams un neizprotams

Visā Latvijā notiekošā projekta *Dabas skaitīšana* laikā minētajā V. Korālī piederošajā mežā atrastas īpaši aizsargājamas augu sugas. Iespējams, tas bija viens no iemesliem, kādēļ platības iekļautas liegumā. Saimnieks nav mierā arī ar to, kā noritējusi pati dabas inventarizācija. – *Tā ir īpašuma sava veida kratīšana, taču pat policija kratīšanu veic īpašnieka klātbūtnē. Arī šai skaitīšanai vajadzēja norīt, man klātesot, kaut formāli likums to neparedz*, – uzskata sarunbiedrs, kuram arvien ir šaubas par atsevišķu te atrasto augu sugu esamību. Skaitīšanas process viņam nekādā veidā nav bijis pārskatāms, taču būtu bijis vērtīgi un izglītojoši skaitīšanas procesā īpašniekam parādīt, izstāstīt, kas par augu, ka tas jāsargā, nevis sūtīt vēstuli ar uzskaitījumu. Fakts, ka lieguma teritorijā iekļauta arī daļa viņa bērzu jaunaudzis, sarunbiedram liek domāt, ka visa teritorija

noslēdzošajā etapā dabā nemaz nav tikusi apstaigāta.

V. Korālis apsaimnieko kopumā nepilnus 30 ha meža, ko, vairs neticot Latvijas pensiju sistēmai, veido kā savu pensiju fondu. Maizezers paplašinājums lielu daļu no šī fonda nu ir noņēmis. Konkrētajā platībā aug kvalitatīvi koki, pārsvarā priedes. Izkoptā audze pēc 10 gadiem būtu cērtama. – *To mežu varēju jau nocirst. Tagad tieku sodīts par to, ka tā neizdarīju*, – spriež meža īpašnieks, paužot neizpratni, kādēļ uz viņa un citu privāto meža īpašnieku rēķina tiek risināta valsts nolaidība, par ko sāka EK ierosināto pārkāpumu procedūru. – *Saprotu, ka jaunie liegumi un esošo paplašinājumi ieviesti Eiropas spiediena rezultātā. Tās ir valsts problēmas, ja viņi tur kaut ko ir nokavējuši, kā paši raksta. Es neko neesmu nokavējis. Kāpēc uz mana rēķina bez jebkādam sarunām tiek risināts šis jautājums? Ja daba valstij būtu tik dārga, tad taču «Latvijas valsts meži» neizcirstu mežu platības, lai varētu tur ierīkot vēja parkus, kuru ekoloģiskā ietekme vēl nav skaidra. Šim nolūkam piemērotākas būtu degradētas teritorijas.*

Netaisnīga kompensāciju sistēma

Meža politiku valstī V. Korālis dēvē par nekam nederīgu. Proti, ja vien meža īpašumu neaizsargā kāds likuma burts, īpašnieks to drīkst nocirst teju pilnībā, atstājot vien dažus ekoloģiskos kokus. Savukārt tie, kuri pret savu mežu izturas saudzīgi (V. Korālis sevi pie tādiem pieskaita), to necērt vai nepārdod pie pirmās izdevības, tiek apgrūtināti ar liegumu. Lai arī tiem, kuriem nav meža, taptu skaidrāks, ko nozīmē dabas lieguma uzliktais apgrūtinājums, V. Korālis rosina iedomāties citu situāciju. Proti, cilvēkam mantojumā palicis trīsistabu dzīvoklis, bet pēkšņi ierodas kādas valsts institūcijas pārstāvis un norāda, ka trešā istaba turpmāk būs muzejs. Dzīvokļa īpašnieks tajā drīkstēs tikai ieiet un uz to paskatīties, bet neko nedz aiztikt, nedz mainīt vai papildināt nevarēs. Līdz ar liegumu arī daļa meža tiek padarīta par sava veida muzeju.

V. Korālis atgādina, ka mežs īpašumā nenozīmē tikai tajā iebrukt un to izvest. – *Daudzi nemaz neaizdomājas, ka mežs prasa nemiņu darbu un ieguldījumu, sā-*

kot no tā kopšanas, stigu tīrīšanas, līdz meliorācijai un piekļuves ceļa izveidei, īpaši purvainākajās vietās. Tāpat jāmaksā nekustamā īpašuma nodoklis. Un tagad paņemt daļu nost, liedzot nākotnē darboties ar īpašumu, koku krāju, ir nekaunība pret cilvēku, kurš mežu kopis.

Jā, meža īpašnieks var pretendēt uz kompensāciju par ierobežojumiem vai liegumu veikt saimniecisko darbību, taču to apmērs nav samērojams un ir netaisnīgs. V. Korāļa situācijā par hektāru dabas lieguma ietekmētā meža viņš saņems 160 eiro. – *Piesolītā atlīdzība ir ārkārtīgi zema – štrunts iepretim tam, ko es šajā teritorijā varētu izdarīt un saņemt. Turklāt kompensācija ir par hektāru, nevis koku krāju, kas man tur ir pamatīga. Platība var būt smilgas, mētrāji vai simtgadīgas priedes, bet atlīdzības apmērs par hektāru vienāds, un tas ir galēji netaisnīgi*, – pauž sarunbiedrs. Viņš iestāties Latvijas Meža īpašnieku biedrībā, kas kārtējo reizi aktualizējusi jautājumu par taisnīgām kompensācijām meža īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem mežā. Biedrība cenšas rast risinājumu, lai meža īpašnieks ikgadējās kompensācijas par hektāru vietā varētu saņemt vienreizēju maksājumu par ilgāku laika posmu vai atlīdzību meža audzes vērtībā. Lai nav tā, ka meža īpašnieki atlīdzību pa drusku saņem ik gadu, bet uzreiz lielākā maksājumā par daudziem gadiem kopā, ko uzreiz var ieguldīt saimniekošanā vai citā vajadzībā.

Loģiskākais un izdevīgākais risinājums – maiņa

– *Tiesiski tā nav, bet pēc loģikas tas ir atsavinājums, nacionalizācija ar skaistu aizplīvurojumu*, – par meža gabalu, kas nu iekļauts dabas liegumā, saka V. Korālis. Kopš maijā internetā izlasījis par projekta jaunajiem noteikumiem par dabas liegumiem izstrādi (viņu par tobrīd iecerēto lieguma paplašinājumu neviens iepriekš netika informējis), meža īpašnieks pats ar jautājumiem vērsās gan Dabas aizsardzības pārvaldē, gan VARAM, gan AS Latvijas

Brīvmācītājs, mežsaimnieks Valters Korālis pie savas egļu audzes un viņa kaķa Keta

valsts meži (LVM), arī Limbažu novada pašvaldībā.

Sazinoties ar minētajām instancēm, V. Korālis piedāvā sev piederošo 5,6 ha lielo meža gabalu, ko aptvēris dabas lieguma Maizezers paplašinājums, samainīt pret līdzvērtīgas kvalitātes un platības LVM apsaimniekoto meža audzi, kas turklāt atrodas netālu no viņa mājas Katvaru pagastā. Vēl viena iespēja ir lieguma apgrūtināto gabalu samainīt pret tuvumā esošo pašvaldības meža gabalu. Kā diplomētam nekustamā īpašuma apsaimniekošanas speciālistam viņam īpašumu maiņa kā risinājums šķiet vispiemērotākais. – *Man tika sacīts, ka man būtu jālepojas ar īpašuma atrašanos dabas liegumā. Maināties, un tad lai valsts priecājas, kā man to māca darīt! Es būtu priecīgs nevis par kaut kādām kompensācijām, kas mūžīgi jādiedelē, jāpārskata un jāpierāda, ka vajag vairāk vai mazāk, bet vēlētos pretī saņemt mežu, lai mēs ar Latvijas valsti būtu kviti. Loģisks un tiesiski labticīgs princips būtu šādās situācijās tiem, kuri to vēlas, īpašumus iemainīt pret līdzvērtīgiem*, – norāda V. Korālis un piebilst, ka valsts būtu tikai ieguvēja. Proti, naudu, ko nāktos izmaksāt kompensācijās, varētu novirzīt kam citam. Pagaidām maiņas piedāvājums noraidīts, arī pašvaldībā atstāts bez ievērības. Šajā situācijā mežīpašnieks ierosina vairākpusu tikšanos, iesaistot arī pašvaldību.

– *Esmu darījis visu, ko šobrīd varu izdarīt*, – uzsver meža īpašnieks. Viņš sadarbojas ar diviem juristiem, kuri norāda, ka gadījumā, ja arī turpmāk rosinājums par meža platību maiņu netiks pieņemts, nāksies tiesāties.

Foto no Valtera KORĀĻA albuma

Mūsu reģiona daba un meži – vieni no aizsargātākajiem Latvijā

Ziemeļvidzemes virsmežniecībā, kuras pārziņā atrodas arī lielākā daļa Limbažu novada, no visām desmit Valsts meža dienesta (VMD) virsmežniecībām ir salīdzinoši visvairāk īpaši aizsargājamo dabas teritoriju. Šis apstāklis, protams, ietekmē privāto meža īpašniekus un viņu saimniecisko darbību savās mežu platībās.

Vērtējot, kā privātie lūkojas uz faktu, ka viņu īpašums atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, Ziemeļvidzemes virsmežniecības virsmežzinis Raivo Rudzītis norāda uz trim kategorijām. Daļa īpašnieku ir neapmierināti, jo uzskata, ka kompensāci-

jas par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem nav pietiekamas. Citi meža īpašnieki šos veidojumus atbalsta un priecājas. Viņi parasti aizsargātajā teritorijā nav plānojuši veikt saimniecisko darbību, tādēļ ir gandarīti, ka saņem vēl arī kādu kompensāciju. Savukārt trešā īpašnieku kategorija ar ierobežojumiem savā īpašumā samierinās un sadzīvo.

Tiesa, daudz ko mežīpašnieku attieksmē nosaka arī individuālā situācija, aizlieguma pakāpe viņu platībās. Proti, dažviet mežos aizsargājamās dabas teritorijās ir spēkā tikai sezonāli darbības ierobežojumi, piemē-

ram, putnu ligzdošanas laikā aizliegta koku ciršana. Tas saistās ar zināmām neērtībām, tomēr meža īpašniekam nerada būtiskas materiālas sekas. Stingrākajā variantā ir aizliegta jebkāda saimnieciskā darbība, un šajos gadījumos īpašnieks var pieteikt valsts apmaksātai kompensācijai, kas vismaz daļēji sedz negūto iespējamo peļņu. Tiesa, VMD daži meža īpašnieki kā problēmu norādījuši to, ka kompensācijas izmaksā noteiktā apjomā par vienu hektāru ik gadu, nevis vienā maksājumā par ilgāku laika periodu. Piemēram, galvenajā cirtē priedes ļauts cirst, kad koki sasnieguši

101 gada vecumu. Šajā periodā izmaksātās kompensācijas, kopā skaitot, protams, sasniegtu vērā ņemamu summu, taču īpašniekam tā bieži vien nepieciešama uzreiz, nevis sadalīta pa gadiem.

Novembrī stājās spēkā jaunie MK noteikumi par dabas liegumiem, kas paredz noteikt 74 jaunus un paplašināt sešus esošos dabas liegumus, attiecīgi dažādās platībās piemērojot atšķirīgu saimnieciskās darbības ierobežojumu pakāpes. Ņemot vērā, ka atsevišķās platībās tamdēļ mainījušies tiesiskie apstākļi, Ziemeļvidzemes virsmežniecības teritorijā nācās atcelt dažas cirsmas (tādu gan bijis pavisam maz). Lēmumi par to mežu īpašniekiem izsūtīti. Kopumā virsmežniecības teritorijā jaunie noteikumi ietekmē dažus privātos meža īpašniekus.

Lappusi sagatavoja **Līga LIEPIŅA**

Par projekta «Nacionālā bagātība – mežs» saturu saturu atbild projekta īstenotājs SIA «Izdevniecība Auseklis».
Projekta Nr. 23-00-90MF06-000019